

Byl červen 1942. Represe na území protektorátu Čechy a Morava se stupňovaly, avšak díky úžasné odbojové síti se parašutistům, kteří se 27. května postavili na odpor zastupujícímu říšskému protektorovi Reinhardu Heydrichovi, dařilo stále unikat. Po výměně několika úkrytů se postupně sedm statečných sešlo v kryptě chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resselově ulici v Praze 2. Prý zbývaly hodiny, než bylo plánováno je tajně dopravit mimo Prahu. Možná by přežili, možná, kdo ví. Nestalo se tak – do hry vstoupil ten osmý – a zradil.

□

V poledne 16. 6. 1942 vstoupil parašutista Karel Čurda, parašutista skupiny OUT Distance, do budovy Petschkova paláce a podal výpověď.

V obsáhlé výpovědi udal Čurda všechny spolupracovníky parašutistů, které osobně znal, a to nejen v Praze, ale i v Pardubicích, Lázních Bělohrad a v Plzni. Svou zradou způsobil smrt desítek vlastenců a jejich rodin.

Již druhého dne ráno zahájilo Gestapo rozsáhlou razii v bytech spolupracovníků parašutistů. Použitím nejbrutálnějších vyšetřovacích metod se mu podařilo 17. června v odpoledních hodinách zjistit úkryt parašutistů.

18. 6. 1942

Proti 7 mužům stojí 307 mužů z jednotky (E) SS „D“ a 350 příslušníků SS strážního praporu „Prag“, dohromady 17 důstojníků, 740 poddůstojníků a mužstva. Spolu s úředníky gestapa je proti sedmi čs. vojákům nasazeno téměř 800 mužů! Od 4.15 hodin jsou vnitřní i vnější okruhy kolem kostela hermeticky uzavřeny, okolí budovy obsazeno a chrám obklíčen. Na protějších domech jsou umístěna kulometná hnízda, zajišťující kostelní střechu. Do Václavské ulice je dopraveno malé dělo a v postranních ulicích operují bojová vozidla.

Když tmavým kostelním prostorem postupuje čelní skupina vedená Heinzem Pannwitzem, parašutisté Opálka, Kubiš a Bublík z kůru a galerie ovládají celý vnitřní prostor a zahajují palbu.

Pokus zatlačit obránce ručními granáty se útočníkům podaří. Parašutisté však palbu zintenzivňují a z empory vrhají bomby. O každý metr členitého interiéru musejí muži SS těžce bojovat. Tři čs. vojáci svádějí boj proti přesile přes dvě hodiny. Poté těžce zraněný npor. Opálka v bezvýchodné situaci požívá jed a navíc svůj život končí ranou do pravého spánku. Bublík, raněný nesčetnými kovovými střepinami, se rovněž pokouší ukončit svůj život pistolí ráže 6.35 mm. Smrt ale nastane až během převozu do nemocnice. Čet. asp. Bublík, ani rtm. Kubiš již nenabudou vědomí a zemřou následkem vykrvácení v lazaretu SS v Podolí. I příslušníci Waffen SS mají raněné, které ihned vynášejí z kostela.

Po zdolání odporu uvnitř chrámu se obléhatelé zaměřují na obránce skryté v kryptě. V blízkosti západního vchodu do kostela objevují kamenný poklop s větracím otvorem 60 x 40 cm. Je jediným spojením mezi prostorem kostela a chladnou ponurou kryptou. Vhazují dolů granát. Pak spouštějí po laně dobrovolníka SS. Nestačí ani zmizet v černém otvoru, když zdola zazní výstřely. Bezvládný esesák je vytažen zpět. Poté sem přivádějí jednoho ze zrazených spolupracovníků parašutistů, Vlastimila (Aťu) Moravce a také Čurdu. Ti dostávají za úkol vyzvat obránce k zastavení odporu. Aťa požadavek odmítá, ale Čurda do otvoru volá: „Kamarádi, vzdejte se! Nemá to cenu.. Složte zbraně a nic se vám nestane! Mně se také nic nestalo. To jsem já, Karel Čurda.“

Odpovědí je sprcha střel. Potom gestapáci přivádějí k větracímu otvoru spoutaného kaplana dr. Vladimíra Petřeka. Je mu nařízeno vyzvat parašutisty k ukončení boje.

„Tady mi říkají, že se máte vzdát. Tak vám to vyřizuji. Prý se vám nic nestane a budou se k vám chovat jako k válečným zajatcům.“

Zdola se vzápětí ozývá: „Jsme Češi! Nikdy se nevzdáme, slyšíte? Nikdy!“

Pak nastává scéna, kdy za výbuchů a střelby musí kněz vytvářet pro gestapáky lidský štít.

Přestože gestapo očekávalo, že boj s parašutisty bude těžký, jsou odhodlaností, houževnatostí a sebeobětováním obránců překvapeni. Zatímco se německé vedení dohaduje, je povolána četa protektorátní požární policie Požárního sboru Prahy. Hasiči z příkazu gestapa nejdříve zkoušejí beranidlo. Rozjíždějí se s ním proti silné kostelní stěně. Zeď nepovoluje. Jeden z hasičů dostává příkaz vyrazit z větracího okénka rozměru 60 x 20 cm mříž. Poté četa hasičů

přistavuje rozsvícené světlomety, které však parašutisté ihned rozstřelují. Bomby se slzným plynem vyhazované okénkem do krypty mají obránce vypudit. Ti je však pohotově vyhazují zpět na ulici. Čs. vojáci používají proti útočnickům i lahve se zápalnou směsí. Poté příslušníci SS dostávají rozkaz vhodit do okénka granáty. Úkol má provést další dobrovolník SS. Než tak učiní, pokřičuje se...

Horlivý velitel českých hasičů se chápe iniciativy. Nařizuje svým podřízeným vhnout čerpadly do krypty vodu – 3000 litrů za minutu. Obránci hadice přezávají a vyčnívající žebříkem vystrkují ven. Když si velitel hasičů povšiml, že obklíčení na jeho muže nestřílejí, využívá situace a nařizuje zmocnit se žebříku. Jeden z hasičů jej v příhodném okamžiku zachycuje hákem a jeho kolega rukama. To je rozhodující obrat.

K. H. Frank, vše netrpělivě sledující z protějšího chodníku, volá „bravo“ a krátce tleská. Hasiči do okénka umísťují ucpávku a vhnou dovnitř vodu a dráždivý kouř. Ale voda v kryptě nestoupá dostatečně rychle. Navíc vzniká obava, že v podzemí existuje průnik do kanalizační stoky, kudy by mohli obránci uniknout. Proto hasiči dostávají příkaz vodu z krypty opět vypumpovat a stlačeným vzduchem odstranit kouř. Jediným východiskem ke zdolání čtyř parašutistů je nasazení úderných komand SS. Zatímco větrací otvor u západního vchodu je pod neustálou palbou obou bojujících stran, v blízkosti oltáře objevují Němci pod kobercem nedávno zazděný kamenný blok, zakrývající dosud nepřístupný vchod do podzemí.

Němečtí vojáci a čeští hasiči do kvádrů navrtávají otvory. Do nich vojáci umísťují nálože ekrazitu a výbuchem uvolňují vchod do krypty. Objevují se strmé schody. Z nejbližší možné vzdálenosti pak nastává doslova boj muže proti muži. Dobrovolníci SS se sice dostávají až do poloviny schodiště, ale zde zůstávají ležet zasaženi, raněni. Jsou ihned sanitní službou odnášeni a odváženi do lazaretu SS v Podolí. Drtivé několikrátové útoky úderných skupin sílí, ale pro zvířený prach a temnotu v podzemí postupují jen zvolna. Mohou střílet pouze naslepo. Další esesáci jsou zasaženi.

... a smrt a pieta pro padlé

Když parašutisté ztratili jakoukoliv šanci na únik a neměli už dostatek střeliva i fyzických sil, rozhodli se se vším skoncovat. Všichni čtyři: rtm. Gabčík, rtm. Valčík, rtn. Švarc a čet. Hrubý, věrni slibu a cti, ukončili své životy výstřely do pravého spánku.

Kolem poledne byli padlí obránci vyneseni na kobercích na nároží Resslovy a Václavské ulice. Z lazaretu byla přivezena těla Kubiše a Bublíka. Všech sedm hrdinů spočinulo vedle sebe:

rtm. Josef Gabčík – skupina Anthropoid

rtm. Jan Kubiš – skupina Anthropoid

rotmistr Josef Valčík – skupina Silver A

rotný Jaroslav Švarc – skupina TIN

čet. Jan Hrubý – skupina BIOSCOP

čet. asp. Josef Bublík – skupina BIOSCOP

npor. Adolf Opálka – skupina OUT DISTANCE

Ohlasy

Do Pardubic dorazí již 3. 6. 1942 depeše československého prezidenta dr. Edvarda Beneše, oceňující práci parašutistů a spolupracovníků z řad domácího odboje.

Světový ohlas atentátu, Lidic, Ležáků a nesmyslných represálií je ohromný. 2. 7. 1942 britský vyslanec Philipp Nichols oznamuje čs. exilové vládě, že Velká Británie odsuzuje nacistické zločiny páchané na českém lidu. Zároveň vyjadřuje rozhodnutí britské vlády po válce stíhat a trestat válečné zločince. 5. 8. 1942 dostává čs. ministr zahraničních věcí Jan Masaryk od svého britského kolegy Anthonyho Edena dopis. V něm jej jménem vlády Jejího Veličenstva ujišťuje, že Velká Británie se necítí být vázána smlouvou uzavřenou s Německem v roce 1938. Poté

vláda Velké Británie vydá prohlášení o neplatnosti Mnichovské dohody. Svůj podpis na této dohodě anuluje i Francie. Tím jsou vytvořeny předpoklady pro znovuoobnovení samostatného Československa v jeho původních hranicích a na demokratických základech.

Pomsta pokračuje

Přestože atentáčníci a další parašutisté jsou mrtvi a většina jejich spolupracovníků zadržena, vraždění a krutosti neustávají, ale pokračují, dokonce se zvýšenou intenzitou. Na základě rozsudků stanných soudů v Praze a Brně je zastřeleno 1327 Čechů. Zradou Karla Čurdy bylo pátrání gestapa po pachatelích atentátu nasměřováno rovněž na Pardubicko, kde působil výsadek SILVER A. V důsledku Čurdovy zrady přišel o život nejen jeho velitel, kapitán Alfréd Bartoš (zastřelil se 21. června 1942 v Pardubicích), ale došlo i ke spáchání dalšího bestialního zločinu. 24. 6. 1942 je vyhlazena obec Ležáky, malá osada mezi Miřeticemi a Loukou na Chrudimsku. Důvodem je, že v lomu Hluboká a později v mlýně v Ležákách byla umístěna radiostanice LIBUŠE operační skupiny SILVER A. Příslušníci gestapa, Schupa a SS z Pardubic a Hradce Králové celou osadu neprodyšně uzavřeli, její obyvatele soustředili v opuštěném lomu, odkud byli později převezeni do Pardubic. Všech devět usedlostí v obci bylo vyrabováno a následně zapáleno. Na pardubickém Zámečku ležáckým ženám odebrali děti, které byly odeslány do Prahy (odtud přes Lodž do Chelмна, kde stopy po nich mizí – po válce byly nalezeny pouze sestry Jarmila a Marie Štulíkovy). Ještě téhož dne večer bylo 33 dospělých obyvatel Ležáků zastřeleno na popravišti u pardubického Zámečku. Zbývající dospělí byli na stejném místě zavražděni později, nebo zahynuli v koncentračním táboře. Jeden ze spolupracovníků výsadku SILVER A spáchal sebevraždu. Ležácká tragédie si tak celkem vyžádala životy sedmapadesáti vlastenců.

V den, kdy vrcholí tragédie osady Ležáky, se v hledišti Národního divadla v Praze uskutečňuje jeden z apelů českých herců a divadelníků na podporu politiky Říše. Zatlačeni do kouta, z něhož není úniku. Abstraktní hra naoko předstírané loajality neprobíhá pouze na jevišti, ale i v hledišti. Co ale ve skutečnosti asi probíhá v hlavách interpretů čs. legionářů ve snímku Jízdní hlídka (1936) Jaroslava Vojty a Františka Kreuzmanna, na co asi myslí Václav Vydra nejstarší – baron Krog z Bílé nemoci (1937) či titulní představitel z vlasteneckého filmu Plukovník Švec (1929) Bedřich Karen? Vzpomenou si snad na své bývalé herecké kolegy Karla Hašlera a Felixe Kühneho – Zdeňka Baldová, Karel Höger, Lída Baarová, Eduard Kohout? A mnozí a mnozí další? A to ještě nevědí, co se v příštích týdnech stane rovněž přítomné Anně Čalounové – Letenské!

Budiž však zde přičteno ke cti vedoucím pracovníkům českého filmového průmyslu, že přes veškerý dohled a zesilující germanizační tlak za celou dobu okupace nedali vzniknout jedinému hranému českému filmu, propagujícímu nacistickou ideologii. Nebyl vytvořen ani Himmlerem a Heydrichem doporučený historický velkofilm „Svatý Václav“, který by populárně připomínal,

že v minulosti bylo v českých zemích nejlépe pouze za područí a vlivu Němců.

3. 9. 1942 v konferenční síni Petschkova paláce proběhne stanný soud s přechovávači atentátníků z katedrálního chrámu Karla Boromejského. Rozsudek je ovšem znám předem. Již předtím v dálnopisné odpovědi sdělil Himmler Daluegemu: „Vůdce schválil provedení procesu před stanným soudem proti biskupu Gordazdovi, knězi Petřekovi a ostatním spoluvinným kněžím a členům církevního představenstva. Očekávám, že budou vyneseny rozsudky smrti.“ Všichni byli zastřeleni na popravišti v Praze-Kobylisích 4. a 5. 9. 1942.

Spolupracovníci paraskupiny SILVER A manželé Hana a Václav Krupkovi přežili na základě Frankova rozhodnutí (respektive vyšetřovatele Wilhelma Schultzeho, jenž se do zatčené Hany zamiloval). Přežije rovněž významný člen sokolského odboje, středoškolský profesor chemie Ladislav Vaněk-JINDRA. Avšak v jeho případě platí, že spolupráce s jakoukoliv totalitní mocí morálně deformuje, a dříve či později ji bude konfrontovat lidská soudnost.

Poslední dějství z urputného, těžkého a dramatického zápasu českých vlastenců končí v koncentračním táboře Mauthausen. Pomahači atentátníků a jejich rodinní příslušníci, byť zcela nevinní, musí být rozdrceni na prach. Po celou sobotu 24. 10. 1942, každé dvě minuty, je zde zastřelen ranou do týla některý z 264 příbuzných přechovávatelů či spolupracovníků atentátníků. Exekuce začíná v 8.30 a končí v 17.42 hodin. Chladná a metodická německá přesnost, bezohledná a naprostá neúcta k lidskému životu a utrpení. Další hromadná poprava Čechů spojených s atentátem se koná 26. 1. 1943. Muži jsou zastřeleni ranou do týla, ženy usmrceny v plynové komoře, zařízené jako sprchy, z jejichž růžic uniká místo vody kyanid.

Jindra Svitáková, fotografie a dokumenty: archiv Jaroslava Čvančary

{phocagallery view=category|categoryid=81|limitstart=0|limitcount=0}